سؤالات آزمون: علوم و فنون ادبی ۳	«چه نکو طریق باشد که خدا رفیق باشد»	وقت آزمون: ۹۰ دقیقه	محل مهر آموزشگاه
نام و نام خانوادگی:	اداره کل آموزش و پرورش استان سیستان و بلوچستان آموزش و پرورش ناحیه ۲ زاهدان سؤالات دانش آموزان دوره دوم متوسطه آزمون شبه نهایی / فروردین‌ماه ۱۴۰۲ دبیرستان	ساعت امتحان: ۸ صبح	
نوبت آزمون: شیفت صبح		تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱/۲۶	
پایهٔ تحصیلی: دوازدهم علوم انسانی		تعداد سؤال: ۳۲ سؤال	تعداد صفحه: ۴ صفحه

نام و نام خانوادگی دبیر: نمره با عدد: نمره با حروف:

ردیف	الف: تاریخ ادبیات: ۲ نمره	بارم
۱	در جاهای خالی، واژه‌های مناسب بنویسید. الف: پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره، ..... است. ب: جایگاه خانوادگی و تفکرات شخصی ..... مانع از آن شد که در ردیف شاعران آزادی‌خواه مشروطه قرار گیرد. پ: نخستین رمان تاریخی دورهٔ معاصر را محمدباقرمیرزا خسروی با نام ..... نوشت.	۰/۷۵
۲	هر کدام از موارد ستون «ب» مربوط به کدام‌یک از جملات ستون «الف» است؟ (یک مورد در ستون «ب» اضافی است.) ۱ـ اوّلین کسی که در ایران به نوشتن نمایشنامهٔ فارسی پرداخت. ۲ـ شاعر و نویسندهٔ انقلاب صاحب مجموعه شعر «در کوچهٔ آفتاب» الف: فیصر امین‌پور ب: علی مؤذنی ج: میرزا آقا تبریزی	۰/۵
۳	در متن زیر، یک واژهٔ نادرست به کار رفته است. درست آن را بنویسید. «از ویژگی‌های شعر مهدی اخوان ثالث، بیان روایی و داستانی، حماسی بودن آن، نوگرایی، به کارگیری ترکیبات زیبا و خوش‌آهنگ و برخی از کاربردهای نحوی سبک خراسانی است.»	۰/۲۵
۴	عبارت زیر، چه کسی را معرفی می‌کند؟ «با مجموعه داستان «یکی بود یکی نبود» آغازگر داستان‌نویسی فارسی به شیوهٔ نوین است. وی در داستان بیشتر از این‌که به محتوا توجه داشته باشد، به سبک نویسندگی و کاربرد کلمات عامیانه و متداول در آن توجه دارد.»	۰/۲۵
۵	کدام یک از جملات زیر، درست است؟ الف: اوج سخن پروین در قطعات اوست که در آن‌ها به شیوهٔ انوری و سعدی توجه دارد. ب: مهم‌ترین اثر میرزادهٔ عشقی، «سه تابلوی مریم» است.	۰/۲۵
	ب: سبک‌شناسی: ۲ نمره	
۶	در نثر داستانی کدام دوره از دوره‌های ادبی، به موضوع «تنفّر از خرافات» می‌پردازد؟	۰/۲۵
۷	پاسخ مناسب را از داخل کمانک انتخاب کنید: «اندیشهٔ حاکم بر داستان‌های دههٔ اول پس از پیروزی انقلاب، ابتدا (مذهبی / سیاسی) و در مرحلهٔ بعد، (اجتماعی / فرهنگی) است.	۰/۵
۸	هر یک از ویژگی‌های زیر، به کدام سطح از قلمروهای سه‌گانه (زبانی، ادبی، فکری) نثر دورهٔ انقلاب اسلامی اشاره دارد؟ الف: آشکار بودن روح حماسه و عرفان در شعر ب: باستان‌گرایی و علاقهٔ فراوان به استفاده از واژه‌های کهن پ: راه یافتن تمثیل و نماد در ادبیات با الهام از فرهنگ اسلامی	۰/۷۵
۹	کدام یک از عبارات زیر، درست و کدام یک، نادرست است؟ الف: نگرش شاعران و نویسندگان در دورهٔ بازگشت و بیداری، نسبت به جهان بیرون تغییر یافت و از کلی‌نگری و ذهنیّت‌گرایی به جزیی‌نگری و عینیّت‌گرایی تغییر کرد. ب: زبان و واژگان شعری در غزلیات دورهٔ انقلاب به سبک خراسانی نزدیک است.	۰/۵

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ دوم

www.karnoon.ir

	ج: موسیقی شعر: ۶ نمره	
۱۰	کدام یک از ابیات زیر، دو برش آوایی دارد؟ (با دو وزن خوانده می‌شود.) الف: روز اوّل که سر زلف تو دیدم گفتم — که پریشانی این سلسله را آخر نیست ب: دی گفت طبیب از سرِ حسرت، چو مرا دید — هیهات که رنج تو ز قانونِ شفا رفت	۰/۲۵
۱۱	نام قالب هر یک از اشعار زیر را بنویسید. الف: آب را گِل نکنیم / در فرودست انگار / کفتری می‌خورَد آب. ب: شه که به همسایگی کوی توست — چون گداست باغِ جهان موسم اردیبهشت — یا بهشت گرنه ثناخوان تُو روی توست — بی‌صفاست.	۰/۵
۱۲	وزن بیت زیر، در کدام گزینه درست آمده است؟ «جفای پرده‌دار ما چو توتی نکند — اگر عنایت او پرده‌دار ما باشد» الف: مفتعلن فاعلاتُ مفتعلن فع — ب: مفعولُ فاعلاتُ مفاعیلُ فاعلن ج: مفاعلن فعلاتُن مفاعلن فَعَلن — د: فعلاتن مفاعلن فَعَلن	۰/۲۵
۱۳	در کدام یک از واژگان بیت زیر، صوت بلند «ی» همواره کوتاه است؟ «بیا، دیگر به تأثیر مُسکّن‌ها امیدی نیست — میان کلّ داروها، فقط چشمت اثر دارد»	۰/۲۵
۱۴	با توجّه به بیت زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. «دارم امید عاطفتی از جناب دوست — کردم جنایتی و امیدم به عفو اوست» الف: بیت را تقطیع هجایی کنید. ب: نشانه‌های هجایی آن را بگذارید. ج: وزن بیت را بنویسید. د: یک اختیار وزنی مشخص کنید.	۲/۵
۱۵	با توجّه به ابیات زیر، بحر مناسب هر بیت را از داخل کمانک انتخاب کنید. (یک مورد اضافی است.) (هزج مثمن سالم/ رجز مسدّس محذوف/ رجز مثمن سالم) الف: گفتم گره نگشوده‌ام زان طُرّه تا من بوده‌ام — گفتا مَنَش فرموده‌ام تا با تو طرّاری کند ب: خیال‌انگیز و جان‌پرور، چو بوی گل سراپایی — نداری غیر از این عیبی، که بی‌دادی و زیبایی	۰/۵
۱۶	در کدام بیت، اختیار وزنی به کار رفته است؟ الف: ز دو دیده خون فشانم ز غمت شب جدایی — چه کنم که هست این‌ها گل باغ آشنایی ب: چو عاشق می‌شدم گفتم که بردم گوهر مقصود — ندانستم که این دریا چه موج خون‌فشان دارد پ: نه دسترسی به یار دارم — نه طاقت انتظار دارم	۰/۵
۱۷	برای هر یک از ابیات زیر، یکی از وزن‌های داخل کمانک را انتخاب کنید. (ناهمسان/ همسان یک‌پایه‌ای/ همسان دولخت) الف: حرف مرا گوش کن، بادهٔ جان گوش کن — بی‌خود و بی‌هوش کن، خاطر هشیار را ب: شاد آمدم، شاد آمدم، از جمله آزاد آمدم — چندین هزاران سال شد، تا من به گفتار آمدم پ: با آن که سخن به لطف آب است — کم گفتن هر سخن، صواب است	۰/۷۵
۱۸	در کدام رکن از بیت «نه منِ خام‌طمع عشق تو می‌ورزم و بس / که چو من سوخته در خیل تو بسیاری هست» اختیار شاعری «ابدال» به کار رفته است؟	۰/۲۵
۱۹	اختیار «وزنی» مشترک در دو مصراع بیت زیر را بنویسید. «غمِ حبیب نهان به ز گفت‌وگوی رقیب — که نیست سینهٔ ارباب کینه، محرم راز»	۰/۲۵

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ سوم

www.kanoon.ir

۵: زیبایی‌شناسی: ۶ نمره

۲۰ در هر یک از بیت‌های ستون «الف» کدام‌آرایهٔ ستون «ب» به کار رفته است؟ (یک مورد در ستون «ب» اضافی است.) — ۱

۱ـ از لبش زنده گشن جان هما / و مِنَ الماءِ کُلَّ شیءٍ حَیّ	الف: اغراق
۲ـ پای را بازمگیر از سرم ای دوست که دست / گر به هیچم نرسد خود به دعایی برسد	ب: متناقض‌نما
۳ـ گرچه نقش دیوارم به ظاهر از گران‌خوابی / اگر رنگ از رخ گل می‌پرد، بیدار می‌گردم	پ: مراعات‌نظیر
۴ـ نیست صائب، چاه و زندان بر دل من ناگوار / همچو یوسف می‌فزاید عزّت از خواری من	ت: تضمین
	ث: حسن تعلیل

۲۱ نوع هر یک از «لف و نشر»های ابیات زیر را بنویسید. — ۰/۵

الف: آن نه زلف است و بناگوش که روز است و شب است / و آن نه بالای صنوبر که درخت رطب است

ب: ای شاهد افلاکی، در هستی و در پاکی / من چشم تو را مانم، تو اشک مرا مانی

۲۲ با توجّه به ابیات زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. — ۱

۱) به بوی نافه‌ای کآخر صبا زان طرّه بگشاید / ز تاب جعد مشکینش چه خون افتاد در دل‌ها

۲) چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب / مهرم به جان رسید و به عیّوق بر شدم

الف: کدام بیت، آرایهٔ «ایهام تناسب» دارد؟

ب: کدام واژه، این آرایه را پدید آورده است؟

پ: معانی مختلف این واژه را بنویسید.

۲۳ با توجّه به بیت «به لقمه دشمن خونخوار مهربان نشود / به استخوان سگ دیوانه اکتفا نکند» — ۰/۷۵

الف: عبارت زیر، درست است یا نادرست؟

«شاعر در مصراع دوم، دلیل «اکتفا نکردن سگ دیوانه به استخوان» را معادل و تأییدی برای مفهوم «مهربان نشدن دشمن خونخوار به لقمه»، بیان کرده است.

ب: نام آرایهٔ مناسب بیت با توجه به توضیح قسمت «الف» چیست؟

پ: این آرایه، بر پایهٔ ..... است.

۲۴ «تلمیح» به کار رفته در بیت زیر را بنویسید. — ۰/۵

«زیر دیوار گران‌جانی، نمانند اهل دل / کعبه را بیم خرابی از سپاه فیل نیست»

۲۵ با توجّه به دو بیت زیر، به سؤالات پاسخ دهید. — ۱

۱) تا شد از ذوق طلب چون صبح روشن، جان ما / از تنور سرد آید گرم بیرون، نان ما

۲) ذوق گفتار نصیب دگران می‌باشد / باغ دربستهٔ خونین‌جگران خاموشی است

الف: در کدام بیت، «تضاد» به کار رفته است؟

ب: در کدام بیت، «متناقض‌نما» به کار رفته است؟

پ: تفاوت «تضاد» با «متناقض‌نما» در چیست؟

۲۶ با توجّه به بیت «باران همه بر جای عرق می‌چکد از ابر / پیداست که از روی لطیف تو حیا کرد» — ۷۵

الف: شاعر چه دلیلی برای باریدن ابر بیان کرده است؟

ب: این آرایه و هنر شاعرانه، چه نام دارد؟

۲۷ در سرودهٔ «تیرگی می‌آید / دشت می‌گیرد آرام / قصهٔ رنگی روز / می‌رود رو به تمام.» — /۵

الف: آرایهٔ قسمت مشخص شده، چه نام دارد؟

ب: دلیل خود را برای وجود این آرایه بنویسید.

ادامهٔ سؤالات در صفحهٔ چهارم

www.kanoon.ir

ه: نقد و تحلیل نظم و نثر: ۴ نمره

۲۸	متن زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید: «ننه، هان! این زمین روی چیه؟ روی شاخ گاو، گاو روی چیه؟ روی ماهی، ماهی روی چیه؟ روی‌آب، آب روی چیه؟ وای وای! الهی روده‌ات ببره، چقدر حرف می‌زنی؟! حوصله‌ام سر رفت! آفتابه لگن شش دست، شام و ناهار هیچی!» الف: از ویژگی‌های شعر عصر بیداری، کاربرد زبان محاوره‌ای است. دو نمونه در این شعر بیابید. ب: یک کنایه در این نوشته بیابید که به شیوهٔ تمثیل رایج است.	۱
۲۹	با توجه به متن زیر از کتاب «تاریخ بیداری ایرانیان» به سؤالات، پاسخ دهید. «کارهای امیرنظام از ترتیب و انتظام قشون و اصلاح کار دفتر و مالیه که خرج، دو کرور اضافه بر دخل بود و عمارت و مرمّت خرابی‌های دیگر که به زودی محال می‌نمود...» الف: موضوع این کتاب چیست؟ ب: نویسندهٔ این کتاب کیست؟ پ: کاربرد واژهٔ «انتظام» بیانگر کدام ویژگی زبانی این نثر است؟	۰/۷۵
۳۰	با توجّه به سرودهٔ نیما، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید. «در شب تیره دیوانه‌ای کاو / دل به رنگین پریزان سپرده / در درّهٔ سرد و خلوت نشسته / همچو ساقهٔ گیاهی فسرده / می‌کند داستانی غم‌آور ...» الف: قالب این شعر چیست و از کدام منظومهٔ نیما انتخاب شده است؟ ب: دو ویژگی این شعر را بنویسید.	۱
۳۱	با توجّه به ابیات زیر، به سؤالات پاسخ دهید. «گریه را به مستی بهانه کردم — شکوه‌ها ز دست زمانه کردم آستین چو از چشم برگرفتم — سیل خون به دامن روانه کردم» الف: ترکیب «دست زمانه»، اضافهٔ تشبیهی است یا استعاری؟ ب: یک کنایه بیابید و مفهوم آن را بنویسید. پ: اغراق را در ابیات بالا نشان دهید.	۱
۳۲	یک ویژگی فکری برای رباعی زیر بنویسید. «هنگام سپیده‌دم، خروس سحری — دانی که چرا کند همی نوحه‌گری؟ یعنی که نمودند در آیینهٔ صبح — از عمر شبی گذشت و تو بی‌خبری»	۰/۲۵

دانش‌آموز گرامی: «سه چیز بنیاد تو را بنهادند و بی‌پایان / تن درست و دل شاد و دولت برنا» «امیر معزی»

www-kanoon.ir

پاسخ تشریحی امتحان شبه‌نهایی استان سیستان و بلوچستان، ناحیهٔ دو زاهدان

نویسنده: یاسین مهدیان

سوال «۱»: الف: صبای کاشانی - ب: ایرج‌میرزا - ج: شمس و طغرا

سوال «۲»: ۱- «ج» ۲- «الف»

سوال «۳»: «نوگرایی» اشتباه است و باید به‌شکل «کهن‌گرایی» نوشته شود.

سوال «۴»: سید محمدعلی جمال‌زاده

سوال «۵»: «ب»

سوال «۶»: دورهٔ بیداری

سوال «۷»: سیاسی - اجتماعی

سوال «۸»: الف: فکری / ب: زبانی / پ: ادبی

سوال «۹»: الف: درست / ب: نادرست

سوال «۱۰»: ب

سوال «۱۱»: الف: نیمایی / ب: مستزاد

سوال «۱۲»: ج

سوال «۱۳»: «بیا»

سوال «۱۴»:

دا رم اُ / می دِ عا طِ / فَ تی از جِ / نا بِ دوست

کر دم جِ / نا یَ تی یُ / اُ می دم بِ / عَف وِ اوست

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

- U - / U - - U / U - U - / U - -

بیت، دارای اختیار بلندبودن هجای پایانی، در هر دو مصراع است.

سوال «۱۵»: الف: رجز مثمن سالم / ب: هزج مثمن سالم

سوال «۱۶»: «ب» - «صود» در پایان مصراع اول: اختیار بلندبودن هجای پایان مصراع

سوال «۱۷»: الف: همسان دولختی / ب: همسان یک‌پایه‌ای / پ: ناهمسان

سوال «۱۸»: رکن آخر مصراع دوم

سوال «۱۹»: بلندبودن هجای پایان مصراع

سوال «۲۰»: ۱- «ت» ۲- «پ» ۳- «الف» ۴- «ب»

سوال «۲۱»: الف: مشوش (نامرتب) ب: مرتب

سوال «۲۲»: الف: ۲ / ب: «مهر» / پ: ۱- محبّت، ۲- خورشید

سوال «۲۳»: الف: درست / ب: اسلوب معادله / پ: شباهت

سوال «۲۴»: اشاره به ماجرای حملهٔ اصحاب فیل به کعبه، به فرماندهی ابرهه

www-kanoon-ir

سوال «۲۵»: الف: «۲» / ب: «۱» / پ: تضاد، آوردن دو امر متضاد است، بدون آن‌که متناقض هم باشند؛ امّا در متناقض‌نما، تضاد در یک امر است؛ نه دو امر.

سوال «۲۶»: الف: اینکه ابر در مقابل روی لطیف معشوق، شرم و حیا کرده است و عرق شرم می‌ریزد. (که همان باران است.) / ب: حسن تعلیل

سوال «۲۷»: الف: حس‌آمیزی / ب: «رنگ» مربوط به حس بینایی و «قصه» مربوط به حس شنوایی است و ترکیب این دو، آرایهٔ حس‌آمیزی را به‌وجود می‌آورد.

سوال «۲۸»: الف: استفاده از واژگانی مثل «ننه» و «هان»، استفاده از افعالی مثل «چیه» و استفاده از جملاتی مانند «روده‌ات ببره» همگی نشان از زبان محاوره دارند. / ب: آفتابه لگن شش دست، شام و ناهار هیچی

سوال «۲۹»: الف: تاریخ مشروطه / ب: ناظم‌الاسلام کرمانی / پ: کاربرد واژگان عربی

سوال «۳۰»: الف: این سروده، در قالب شعر نو می‌باشد و از منظومهٔ «افسانهٔ» نیما یوشیج انتخاب شده است. / ب: تغییر در جایگاه آوردن قافیه - نزدیکی به ادبیات نمایشی - نگاه نو و نگرش عاطفی نسبت به واقعیات ملموس / یا ...

سوال «۳۱»: الف: استعاری / ب: «آستین از چشم برگرفتن» کنایه از به‌شکل آشکار گریه‌کردن / پ: «سیل خون» اغراق دارد.

سوال «۳۲»: نکوهش غفلت و ستایش آگاهی